

pisao papa Ivan Pavao II. U Zagrebu na Svjetskom slavističkom kongresu godine 1978. profesor Olesch prihvatio je sugestiju dr. Ivana Goluba da u toj seriji slavenskih biblija objavi i Kašićevu, koja je naslovljena BIBLIA SACRA – VERSIO ILLYRICA SELECTA.

Hrvatski su znanstvenici latili posla i priredili tekst za tisak, ali ne u transliteraciji ili doslovnom prijepisu, nego u transkripciji, prijepisu u suvremenom pravopisu. Glavninu posla i prijelom teksta obavio je franjevac trećoredac prof. dr. Petar Bašić uz suradnju Julija i Zlate Derossi. Proslav prvom svesku napisao je kard. Franjo Kuharić, 2. siječnja 1996. godine, a njemački predgovor napisali su u srpnju 1997. njemački slavisti profesori Hans Rothe i Christian Hannick.

Drugi svezak, *Komentari i Rječnik Kašićeve Biblije*, donosi na dvije stotine stranica komentare i studije. Petar Bašić piše o rukopisima i prepisivačima Kašićeve Biblije, a donosi i 35 stranica faksimila (str. 7–57). Radoslav Katičić proučava jezik Kašićeva prijevoda (str. 59–69), a Christian Hannick govori o odnosu Kašićeva prijevoda prema starijim lekcionarima i prevedenim odlomcima (str. 71–90). Ivan Golub uspoređuje biblijske predloške i Kašićev prijevod (str. 91–97). Elisabeth von Erdmann–Pandžić donosi dio dokumentacije, uglavnom iz Propagande, o netiskanju Kašićeva prijevoda (str. 99–129), a Ivan Golub pak izvješćuje o dokumentaciji iz Arhiva Svetog Oficija (str. 131–196), koja autoru ove recenzije u proljeće 1992. još nije bila dostupna (v. »Dosje o Kašićevu Novom zavjetu u Svetom Oficiju«, *Vrela i prinosi* (19)1992/93, str. 185–190). Napokon, Petar Bašić piše »Dodatke i ispravke prvom svesku« (str. 197–198). Izdavači su u drugi svezak uvrstili i *Rječnik Kašićeve Biblije* koji je priredila Darija Gabrić–Bagarić, i koji na 250 stranica ima oko 15.000 riječi (str. 199–448). Završni *Index biblicus* (str.

449–453) sastavila je Eva Hedrich. Zanimljivo je spomenuti da se autori spomenutih komentara 56 puta pozivaju na časopis *Vrela i prinosi*, br. 19(1992/93) u kojem sam objavio dokumente *Bartol Kašić obranu svoga prijevoda Hrvatske biblije: Apologija hrvatske Biblije, O raznim slavenskim prijevodima Svetoga pisma, Korolariji–prigovori i odgovori te Ispravak Bandulavićeva lekcionara* (str. 163–230).

Objavljivanje Kašićeve HRVATSKE BIBLIJE velik je prinos i našoj znanosti, jer su tek sada omogućena istraživanja, kao i našoj kulturi, jer tek sada možemo vidjeti bogatstvo Kašićeve Biblije i naslutiti što bi njezino objavljivanje u ono doba značilo za hrvatsko jezikoslovlje, vjerski život i opću kulturu. One koji su spriječili objavljivanje, Kašić u svojoj Apologiji s pravom naziva »malignantes nationales – narodni zlotvori« (*Vrela i prinosi*, br. 19, str. 198).

Vladimir HORVAT

EMA VESELY, *Povijest jubileja – od Sumerana do hrvatskih romara*, Zagreb: Teovizija 2000., 271 str.

Na hrvatskom jeziku dosad nije postojalo cjelovito djelo koje bi čitatelju jednostavno ali stručno protumačilo pojam, nastanak i povijest *jubileja*. Knjiga E. Vesely, *Povijest jubileja od Sumerana do hrvatskih romara* toliko je vrijednija što je zaista originalna po svojoj zamisli i u svjetskim razmjerima. Njezina je vrijednost osobito za hrvatskog čitatelja u tome što se usporedo s proslavama kršćanskih jubileja donose vrlo zanimljivi podaci o ljudima i događajima iz hrvatske povijesti, naročito o onima koji su na bilo koji način u njima sudjelovali u rasponu od prvog jubileja 1300. do sadašnjega. Prava su pak poslastica zanimljivi događaji koji primjereno oslikavaju duh i

stanje određenog vremenskog razdoblja. Zato je ta knjiga, kako pisac tvrdi u *Predgovoru* »čitateljima istraživačka avantura«.

Knjiga donosi podatke o prvim trgovima jubileja i jubilejskih oprosta na koje nailazimo kod mezopotamskog naroda Sumerana punih 3000 godina pr. Kr. Naročito je vrijedna raščlamba poimanja jubileja u židovstvu i Starom Zavjetu te u novozavjetnim tekstovima i tekstovima prvih kršćanskih pisaca.

Najveći i najzanimljiviji dio su kršćanski jubileji koji se počinju slaviti od 1300. godine u Rimu u doba pape Bonifacija VIII. kada započinju hodočašća u Vječni Grad i kada se hodočasnici nazivaju *romari*. Taj je prvi jubilej velikom Danteu bio inspiracija za *Božansku komediju* koja se događa od Velikog četvrtka do Uskrsa te svete godine. U Bazilici Sv. Petra tada su izložili najskupocjeniju relikviju *Veronikin rubac* pred kojom je Dante ugledao hodočasnike iz Hrvatske kako u zanosu gledaju Kristov lik utisnut na platnu i ojevkojvećio ih u svom *Raju* (Raj 31, 103–105). Pisac će od tog trenutka u svakom jubileju slijediti hrvatske romare opisujući i prilike iz kojih su dolazili uz velike žrtve da bi izmolili jubilejski oprost.

Jubileji su bili poticaj izgradnji putova, boljoj organizaciji prihvata hodočasnika, nastanku hospicija i bratovština koje su o njima brinule, te gospodarskom razvoju i upoznavanju te prožimanju različitih kultura. Može se govoriti o začecima vjerskog turizma koji je danas vrlo razvijen. Tako za Hrvate u Rimu nastaje hospicij Sv. Jeronima s bratovštinom koja brine o njemu i hrvatskim romarima. Taj će se hospicij s vremenom pretvoriti u zavod za odgoj hrvatskog klera, pre-rasti svoje okvire i postati važna kulturna i religiozna hrvatska ustanova, posrednik između rimskih pontifeksa i Hrvata.

Povijest jubileja od Sumerana do hrvatskih romara Eme Vesely, Zagrepčanke

po rođenju i dugogodišnje novinarke na Radio Vatikanu, korisna je literatura za svakoga koji želi dublje uroniti u fenomen jubilarnih slavlja u kojima su Hrvati od početka zdušno sudjelovali. Tisuće podataka i događaja čine je neobično zanimljivom i korisnom. To je ujedno jedinstvena i svojevrsna povijest Katoličke crkve a hrvatske odrednice u njoj su zato vrjednije jer sličnih djela u Hrvata nema pa se tako dostojno popunjuje velika kulturna praznina. U toj knjizi hrvatski će čitatelj pronaći enciklopediju podataka i protumačenih pojmova iz arheologije, gospodarstva, religije, kulture, literature i povijesti.

Knjiga je pisana lijepim hrvatskim jezikom razumljivim čitatelju, a citati i podaci su provjereni i vjerodostojni. Za hrvatsku javnost knjiga Eme Vesely doista je istinski dobitak.

Tonči TRSTENJAK

Ferdinand Takač, *Hrvatsko–slovački rječnik*, Zagreb: Školska knjiga 1999., str. I–X + 692.

Ovaj rječnik nastajao je godinama uz plodan prevodilački rad autora, slovačkog isusovca hrvatskog podrijetla o. Ferdinanda Takača. Autor je rođen 1920. godine u mjestu Hrvatski Grob, što znači Hrvatski Bedem, u okolici Bratislave. Zanimljivo je spomenuti da je autor od 1941. do 1944. godine studirao pravo u Zagrebu kao hrvatski stipendist. U Zagrebu je posjećivao slovačke mlade isusovce koji su tada studirali na Studiju filozofije Družbe Isusove na Jordanovcu u Zagrebu. Pročitavši prijevod knjige *Povijest isusovačkog reda*, koju je napisao T.J. Campbell a preveo dr. Petar Čule, odlučio je postati isusovac, što je i učinio godine 1948., nakon svog povratka u domovinu. Godine 1950., u barbarskoj noći s 13. na 14. travnja, zajedno sa svim